

2. Крип'якевич І. П. Богдан Хмельницький (вид. друге, виправлене і доповнене) / Іван Петрович Крип'якевич. – Львів, «Світ», 1990. – 408 с.
3. Обрусна С. Ю. Історичні погляди М. П. Старицького: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. істор. наук: спец. 07.00.01 «Історія України» / С. Ю. Обрусна. – Чернівці., 2004. – 16 с.
4. Орлов С. А. Исторический роман Вальтера Скотта / Серафим Андреевич Орлов. – Горький, 1960. – 384 с.
5. Петровский Ю. «Талисман» / Ю. Петровский // Скотт В. Собр. Соч. : В 20 т. Т. 19. – М. : Изд-во «Худож. лит.», 1965. – С. 750.
6. Ролле Й. Кармелюк / Й. Ролле // Киевская старина. – 1886. – № 3. – С. 498-499; 515-516; 527; 535; 544.
7. Скотт В. Талисман (пер. П. А. Оболенского) // Скотт В. Собр. соч. : в 20 т. – М.-Л. : Худож. лит., 1960-1965. – Т. 19. – 1965. – С. 14-380.
8. Тищенко В. І. Історичний роман М. Старицького про Кармалюка / Віктор Іванович Тищенко. – К. : Рад. школа. – 1969. – 36 с.
9. Хвиля А. Устим Кармелюк : До століття з дня смерті / А. Хвиля. – Х., 1936. – 125 с.
10. Schüller M. Quellenforschung zu Scott's Roman «Rob Roy» / M. Schüller. – Leipzig, 1901. – s. 26.

This article is an investigation of W. Scott's and M. Starytsky's novels in relation to historical authenticity. Studies compare whether all their works are imbued with the same degree of history, whether there is the same degree of correlation between history and fiction, and what portions of the plots are historical verses fictional. An appeal to the creativity of these writers through the prism of «history – fiction» is not unreasonable because, as W. Scott, in Europe, and M. Starytsky, in Ukraine, were the founders of the historical novel.

W. Scott's and M. Starytsky's creation is historical research and the philosophy of history, the poetics of their novels is historiographical system, fiction is truth and true is fiction. In the further development of literature and historical studies can find confirmation of this seemed paradoxical unity. Authors of historical novels, including Starytsky, and novels from modern life have mastered the method of W. Scott and transferred it to the plan of new targets set new era.

Consequently, as studies have shown, the correlation of the history, the legend and the fiction, writers do not decide either in whose favor, skillfully combining different components in a plausible story.

The undeniable worth of W. Scott's and M. Starytsky's novels is in artistically finished method of the combination of privacy with historical events.

Novelists did not put their task to reproduce the history with factual accuracy. Their desire was to convey the spirit of the era, the manners prevailing in a society, feel the unique flavor inherent in that time. For this primary task, they accepted a number of deliberate deviations from the historical truth, introducing fictitious but typical characters and typical conflicts for that time. And no matter how it happened reality in those distant times, it is important the transmission of atmospheric time, its thinnest details, strokes that make up the feeling of the full reality of what is happening.

Key words: «history – fiction», historical method, artistic comprehension, anachronism, legend, fiction.

Отримано: 11.10.2014 р.

УДК 811.161.2'38:070

Поплавська Л.В.

ДОТРИМАННЯ МОВНОСТИЛІСТИЧНИХ НОРМ У ЖУРНАЛІСТСЬКОМУ ТЕКСТІ (НА МАТЕРІАЛІ ГАЗЕТ «ПОДОЛЯНИН», «ФОРТЕЦЯ», «ДІЛОВЕ МІСТО», «КАМ'ЯНЕЦЬ-ПОДІЛЬСЬКИЙ ВІСНИК», М. КАМ'ЯНЕЦЬ-ПОДІЛЬСЬКИЙ)

У статті простежуємо дотримання мовностилістичних норм у газетних текстах Кам'янецьчини («Подільнин», «Фортеця», «Ділове місто», «Кам'янець-Подільський вісник»), виявляємо та аналізуємо ненормативні написання граматичних форм слів, випадки неправильного слововживання, узгодження та керування.

Ключові слова: мова засобів масової інформації, мовна норма, помилка.

Літературна норма – одне з основних понять культури мови й стилістики. Найважливішими її ознаками є відповідність системі мови, стабільність, обов'язковість. Українська літературна мова послуговується низкою норм, під якими розуміють історично усталені та соціально закрі-

пліні правила, обов'язкові для всіх носіїв літературної мови незалежно від соціальної, професійної, територіальної належності.

Сьогодні ми спостерігаємо неймовірно інтенсивний виток еволюції мовної системи, викликаний соціальними, економічними й політичними змінами, стрімкість яких формує враження мовних катаклізмів. Насправді ж вони – лише результат відображення в українській мові демократизаційних процесів [2, 64].

Особливо помітні ці впливи в медіатекстах, що є результатом журналістської діяльності. Газетна мова стала більш гнучкою, розкутою, демократичною. Останнім часом спостерігається тенденція до розмивання чітких стилістичних меж. У базовому корпусі медіамовлення (інформаційна аналітика, новини, коментарі) поширюються елементи розмовного стилю, різноманітність норм мовленнєвої поведінки окремих соціальних груп, що віддзеркалюється в мові ЗМІ, спричиняє штучне «тиражування» мовленнєвих помилок (неправильне слововживання, невмотивована сполучуваність слів, граматичні помилки). Така демократизація публіцистичного стилю та розширення нормативних меж мови медіа, лібералізація мовної норми, насамперед лексичної, знижують рівень мовної культури через уживання в ЗМІ жаргонізмів, ненормативної лексики, надмірної кількості запозичень, тому дослідження стану культури мови періодичних видань є надзвичайно актуальним.

Вивчали мову української преси в нормативно-стилістичному напрямі такі вчені, як С. Я. Єрмоленко, А. П. Коваль, М. М. Пилинський, О. Д. Пономарів, О. А. Сербенська, Н. М. Сологуб, М. А. Жовтобрюх, Л. І. Шевченко, А. О. Капелюшний, З. В. Партика, Н. Р. Бабич, Г. Й. Волкотруб, А. С. Попович та ін. У межах цього напрямку мову періодики вивчають з погляду того, наскільки вона відповідає нормам літературної мови. О. А. Сербенська довела, що в мові газет віддзеркалюються тенденції розвитку загальнолітературних норм української мови.

На жаль, мовні проблеми регіональних державних і приватних засобів масової комунікації залишаються на сьогодні не вирішеними, тому вимагають ретельного та всебічного вивчення.

Мета статті – простежити дотримання стилістичних норм у текстах регіональних ЗМІ, виявити та проаналізувати ненормативні написання граматичних форм слів, випадки неправильного слововживання, узгодження та керування.

Об'єктом дослідження стали газетні матеріали міста Кам'янця-Подільського («Подільський вісник», «Фортеця», «Ділове місто», «Кам'янець-Подільський вісник»).

Нормативний аспект є особливо важливим саме для мови регіональних засобів масової інформації, оскільки вона значною мірою відповідає за формування мовних смаків і формування літературних норм на певній території. Прикро, але нинішні кам'янецькі газети взірцем грамотного, вишуканого, водночас зрозумілого й доступного мовлення вважати не можемо, оскільки вони повсякчас тиражують ненормативне слововживання, вміщують тексти з помилками. Найчастіше натрапляємо в газетних матеріалах Кам'янеччини на численні порушення лексичних норм, особливо коли журналісти використовують невмотивовані росіянізми, які називають в мовознавстві образно словами-покручами: *У вас з'явиться відмінне самопочуття* (Ділове місто. – №6. – 9.02.2012); *Тим не менш підписання контракту на поставку п'яти АНів заплановано на березень нинішнього року* (Ділове місто. – №6. – 9.02.2012); *Найчастіше відвідувачі нашого кафе закажуть блінчики з маком та сиром* (Ділове місто. – №6. – 9.02.2012). У наведених уривках газетних текстів точніше відповідають лексико-семантичним нормам такі варіанти: *чудовий настрій, гарне самопочуття; а втім, попри це, однак; поставлення; замовити млинці*. Рясніють російсько-українською сумішшю реклами та оголошення: *Кав'ярня твого міста: бодряча кави; кавові коктейлі; великий вибір вишуканих чайв...* (Ділове місто. – №7. – 16.02.2012); *На постійну роботу потрібні кур'єри для доставки кореспонденції по Кам'янцю-Подільському. Вимоги: чесність, відповідальність, виносливисть...* (Фортеця. – №21. – 24.05.2012); *Ресторан «Губернія» запрошує вас відсвяткувати весілля, дні народження, інші міроприємства* (Ділове місто. – №6. – 9.02.2012). Як бачимо, російські слова в рекламних текстах набувають «українського звучання», але такі перетворення не роблять їх українськими. Замість цих спотворених, ненормативних форм треба вживати: описову форму *кава, яка збадьорить; витривалість; інші заходи*. Раз по раз реклама запрошує мешканців Кам'янця-Подільського відвідати розважально-оздоровчі заклади: *Приходьте і ви одержите істинне задоволення* (Ділове місто. – №7. – 16.02.2012). У цьому закличові аж дві лексико-семантичні кальки з російської мови. Повноцінний український відповідник такий: *Приходьте – і ви дістанете (матимете) справжнє задоволення*.

Точність вираження думки є однією з важливих ознак культури мови. Найтиповіше порушення цієї вимоги – уживання слів без урахування їхнього значення. Невміння автора висловити свою думку виявляється в таких хибах мовлення, як мовна надмірність, або багатослів'я. Формами вияву мовної надмірності є плеоназм і тавтологія. Плеоназмом називають частковий

збіг значень слів, що утворюють словосполучення [1, 69], а тавтологія – це смислові повтори, які виникають, коли в реченні вживаються поряд спільнокореневі слова [1, 70].

Прикро, але в газеті «Ділове місто» часто подибуємо вживання тавтологічних та плеонастичних зворотів: *Окрім завдань, які переплітаються безпосередньо із навчальним процесом, найбільш значимим виступає забезпечення безпеки дітей під час навчання* (№7. – 16.02.2012); *Необхідно взаємно допомагати один одному* (№6. – 9.02.2012); *В січні місяці 2012 року слідчим відділом податкової міліції ДПА в Хмельницькій області по матеріалах відділу податкової міліції Кам'янець-Подільської ОДПІ порушено кримінальну справу* (№6. – 9.02.2012). В згаданих уривках газетного тексту правильно було б написати: *найбільш значущим є гарантування безпеки дітей, необхідно допомагати один одному, у січні 2012 року... за матеріалами відділу податкової міліції*.

Порівняно з досить помітними лексико-стилістичними помилками, про які йшлося вище, менш виразними є відхилення від морфологічних та синтаксичних норм.

Особливу проблему морфології сучасної української літературної мови становлять активні дієприкметники, що творяться за допомогою суфіксів *-уч-* (*-юч-*), *-ач-* (*-яч-*). Як зазначає Ю. Шерех, вони не перебувають у регулярних мотиваційних зв'язках з відповідним типом дієслівних основ, а тому їх треба вважати периферійними щодо морфологічної системи української мови віддієслівними похідними й характеризувати як книжні витвори, що не властиві українському літературному слововживанню, стимульовані найбільшою мірою впливом російської мови [3, 323].

Отже, активні дієприкметники не стали фактом української мови, це потрібно послідовно відображати під час їх перекладу – подавати власне українські мовні засоби (прикметники, іменники, дієслова-присудки підрядних речень зі сполучниками чи сполучними словами *що, який, котрий*), що відповідають російським дієприкметникам. А через відсутність у словниках українських відповідників цієї лексики сучасні переклади з російської мови є карикатурними кальками. Наявні такі штучні дієслівні утворення і в матеріалах кам'янецьких газет: *Ми могли б самі перерахувати певну суму коштів і не вдаватися до подібного заходу, – говорить керуючий міським відділенням Хмельницької філії «Приватбанку» Віктор Тимченко* (Кам'янець-Подільський вісник. – №39. – 26.09.2014); *Цього не достатньо для задоволення всіх існуючих заявок, однак відповідна робота в цьому напрямку проводиться* (Ділове місто. – №7. – 16.02.2012); *...доведеться працювати на діючих каналізаційних та водонасосних станціях, які зупиняти не можна* (Ділове місто. – №6. – 9.02.2012); *... і в подальшому треба вирішити питання очистки даху від нависаючих бурульок* (Ділове місто. – №7. – 16.02.2012). Однослівними нормативними заміниками активних дієприкметників відповідно є: *керуючий – керівник, існуючих – наявних, діючих – робочих, нависаючих – навислих*. Невиправданому в останньому реченні є також калька з російської мови *очистка* – правильний варіант *очищення*.

Мовною вадою газетного тексту є також порушення узгодження між підметом і присудком. Через низький рівень мовної підготовки журналістів, редакторів, коректорів на шпальтах газет Кам'яниччини допускаються відступи й від синтаксичних норм: *Упродовж тижня КП «Міськтепловоденергія» двічі отримували обладнання для реконструкції насосних станцій водопроводу та каналізації* (Ділове місто. – №6. – 9.02.2012); *Щорічно, у третю неділю травня, українці заздують своїх співвітчизників, які загинули внаслідок політичних репресій і засланих у табори* (Фортеця. – №21. – 24.05.2012); *СБУ взялося за шукачів боєприпасів* (Подільнин. – №06. – 10.02.2012). Правильне узгодження підмета з присудком у цих синтаксичних конструкціях залежить від роду стрижневого слова в аббревіатурах та однорідності присудків. Отже, правильно було б так: *КП «Міськтепловоденергія»... отримувало..., ...які загинули... і були заслані..., СБУ взялася...*

Серед зафіксованих у кам'янецьких виданнях помилок можна назвати й інші: неправильне використання закінчення *-а(-я), -у(-ю)* в іменниках чоловічого роду II відміни в родовому відмінку однини (*підсумки* [чого? – Л. П.] *Кам'янець-Подільського державного музею-заповідника; меблі для дому та офіса; у напрямку до вокзала*); уживання громіздких словосполучень, які можна замінити одним словом (*надавати допомогу – допомагати; надавати консультації – консультиувати*); порушення норм логічного викладу думок (*Із залу суду вони виходили мовчки, про щось перемовляючись між собою; 22-річний юнак наніс декілька ножових поранень 33-річному мешканцю міста. Чоловік був напідпитку*).

Отже, нинішні регіональні газети не можуть бути взірцем грамотного, вишуканого, водночас зрозумілого й доступного мовлення – кількість помилок у них є надмірною. Щоб упоратися з цією ситуацією, потрібна тривала й системна робота, яка ставить перед журналістом виконання таких вимог: знання словника, уміння говорити точно, здатність висловлюватися просто, доступно, логічно, уміле використання виражальних і зображальних засобів, уміння впливати на свідомість та почуття читачів, глядачів, слухачів, добір різнорівневих мовних засобів залежно від

мети і сфери спілкування. Зрештою, всі ці якості спілкування уможливорюються відповідністю мовним нормам.

Список використаних джерел

1. Волкотруб Г. Практична стилістика української мови : навчальний посібник / Г. Волкотруб. – Тернопіль : Підручники і посібники, 2011. – 256 с.
2. Зикун Н. І. Культура мови ЗМІ і рівень довіри до медіатекстів / Н. І. Зикун // Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка : Філологічні науки. Випуск 31. – Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2012. – С. 63-66.
3. Шерех Ю. Нарис сучасної української літературної мови / Юрій Шерех. – Мюнхен: Наукове товариство ім. Шевченка, 1951. – 406 с.

This article deals with the observance of lingvostylistic norms in newspaper texts of Kamyanetschuna («Podolyanin», «Fortress», «Business city», «Kamyanets'-Podil's'kyi Announcer»), the exposure and analysis of unnormative writing of grammatical forms of words, cases of wrong word usage, of concordance and management.

A newspaper language has become more flexible, relaxed, democratic. Lately there has been a tendency of disappearing of clear stylistic limits. In the basic mediabroadcasting (informative analytics, news, commentary) elements of colloquial style, variety of codes of speech conduct of separate task forces have been spread. It often finds reflection in the language of MASS-MEDIA, causes the artificial «circulating» of speech errors (wrong word usage, amotivational compatibility of words, grammatical errors). Such democratization of publicistic style and expansion of normative limits of language of media, liberalization of language norm first of all lexical, reduce the level of language culture through application in MASS-MEDIA of in-words, unnormative vocabulary, excessive amount of borrowing, that is why research of the state of culture of speech of magazines is extraordinarily actual.

A normative aspect is especially important exactly for the language of regional mass medias, as she largely accountable for forming of language tastes and forming of literary norms on certain territory. Unfortunately, present Kamyanets' newspapers can not be considered a standard of literate, broadcasting, refined, at the same time clear and accessible as they circulate unnormative word usage constantly, contain texts with errors.

Nowadays regional newspapers can not instance the literate, broadcasting refined, at the same time clear and accessible – an amount of errors they have excessive. To handle this situation, the protracted and system work that puts implementation of such requirements before a journalist is needed: good vocabulary, ability to talk exactly, ability to speak out simply, logically, the ability to use expressive and graphic facilities, ability to influence consciousness and sense of readers, audience, listeners, selection of different language means depending on the aim and sphere of communication. In the end, all these qualities of communication are done by possible accordance to the language norms.

Key words: language of mass medias, language norm, error.

Отримано: 1.11.2014 р.

УДК 81'42:26-553-536.81

Притуляк В.Г., Бенкендорф Г.Д.

ЛІНГВІСТИЧНІ АСПЕКТИ БІБЛІЙНОГО ОБРЯДУ ОБРІЗАННЯ

У статті розглядаються деякі аспекти такого специфічного лінгвістичного феномена як мова Біблії, серед них окремі приклади лексичної сполучуваності і особливості їхньої семантики.

Ключові слова: мова Біблії, лексична сполучуваність, метонімія, контекстуальна синонімія.

Предметом цієї лінгвістичної розвідки є випадки вживання і сполучуваності німецьких лексем *beschneiden*, *(un)beschnitten*, *Vorhaut* в біблійних текстах. На зазначені мовні одиниці філолог-дослідник натрапляє насамперед в текстах п'яти книг від Мойсея. Йдеться про укладання вічного заповіту (Bund) між Богом і нащадками Авраама. Укладання заповіту здійснюється через певний ритуал, а точніше шляхом проведення медичної процедури видалення крайньої плоти (Vorhaut) в осіб чоловічої статі. Саме вона має стати знаком заповіту поміж Богом і обраним народом: 10. *Das ist aber mein Bund, den ihr halten sollt zwischen mir und euch und deinem Samen*